

بخش اول

یادداشت مؤلف

۹

فصل اول - گروه سازهای زهی آرشه‌ای (ارکستر زهی)

- ۱۱ - نقش گروه سازهای زهی در ارکستر. امکانات بیانی و تکنیکی آن
- ۱۵ - موارد ساده‌ی بیان برای گروه سازهای زهی
- ۱۶ - کاربرد دوبل نُت‌ها و آکوردها
- ۲۲ - تقسیم (divisi) پارت‌ها در گروه سازهای زهی
- ۳۴ - موارد خاص کاربرد تقسیم (divisi)
- ۳۵ - وضعیت بسته و باز پارت‌ها
- ۳۹ - به هم خوردن موقعیت ارتفاعی پارت‌ها
- ۴۱ - سازهای سُلُو (solo) در گروه سازهای زهی
- ۴۵ - تبدیل بافت پیانویی به ارکستری در ارکستراسیون
- ۵۹ - ارکستراسیون عملی
- ۱۱۷ - آنالیز پارتیتور برای ارکستر زهی
- ۱۲۶ - تمرین شفاهی
- ۱۲۹ - توضیحاتی بر پیوستِ نت (فصل اول)
- ۱۳۰ - پیوستِ نُت برای فصل اول
- ۱۴۵ - فهرست نمونه قطعات پیانویی پیشنهادی برای ارکستراسیون ارکستر زهی
- ۱۴۶ - فهرست نمونه پارتیتورهای پیشنهادی برای آنالیز
- ۱۴۶ - کتاب‌های آموزشی برای تمرینات عملی
- پیوست برای فصل اول. پاره‌ای شیوه‌های نامرسوم اجرا و
- ۱۴۷ - علامت‌گذاری‌های قراردادیِ آن‌ها

فصل دوم. گروه سازهای بادی چوبی و هورن‌ها

۱۴۹

۱ - بخش مقدماتی

۱۵۱	۲ - کاربرد سازهای بادی چوبی در ارکستر
۱۶۷	۳ - پیوند سازهای بادی چوبی با هورن‌ها
۱۷۲	۴ - ارکستراسیون عملی برای سازهای بادی چوبی
۱۸۶	۵ - ارکستراسیون قطعه برای سازهای بادی چوبی و هورن‌ها
۱۹۳	فهرست نمونه قطعات پیشنهادی برای ارکستراسیون
۱۹۳	آنالیز پارتیتور
۱۹۵	توضیحاتی برای تمرینات
۱۹۷	پیوست نت برای فصل دوم
۱۹۷	۵۰ تمرین برای سازهای بادی چوبی و هورن

فصل سوم. گروه سازهای بادی برنجی

۲۱۹	۱ - بخش مقدماتی
۲۲۰	۲ - کاربرد سازهای بادی برنجی در ارکستر
۲۳۸	۳ - ارکستراسیون عملی
۲۴۱	فهرست نمونه قطعات پیانویی برای ارکستراسیون
۲۴۱	آنالیز پارتیتور

siraz-beethoven.ir

۲۴۵	یادداشت مؤلف
-----	--------------

فصل چهارم. گروه سازهای ضربی

۲۴۷	۱ - توضیحات کلی
	۲ - شیوه‌های نامرسوم پارت‌نویسی سازهای ضربی در پارتیتورهای
۲۵۵	آهنگسازان معاصر. توسعه طیف تمبری سازهای ضربی

- ۲۶۳ ۳ - درباره‌ی - - - - -
۲۶۵ ۴ - سازهای ضربی در نمایش ارکسترالِ اولین قسمتِ سمفونی دوم ب. چایکوفسکی
۲۶۷ ۵ - فهرست نمونه‌ی آثار پیشنهادی برای فصلِ «گروه سازهای ضربی»

فصل پنجم. ارکستر کوچک

- ۲۶۹ ۱ - مقدمه
۲۷۰ ۲ - کارکردهای اصلی گروه ارکستر با ترکیب کوچک
۲۷۱ ۳ - تلفیقِ سازها در ارکسترِ کوچک
۲۷۳ ۴ - ارکستراسیونِ عملی برای ترکیبِ کوچکِ ارکستر
۳۰۰ ۵ - آنالیزِ پارتیتور برای ارکستر سمفونیک با ترکیبِ کوچک
۳۰۲ ۶ - آثار پیشنهادی برای آنالیز
۳۰۳ ۷ - فهرست نمونه آثار پیشنهادی برای ارکستراسیون

فصل ششم. ارکستر سمفونیکِ بزرگ

- ۳۰۵ ۱ - مقدمه
۳۰۵ ۲ - گروه کامل بادی برنجی
۳۰۶ ۳ - سازهای بادی برنجی در آنسامبل
۳۰۸ ۴ - پیوندِ سازهای بادی برنجی با سازهای گروه‌های دیگر
۳۰۹ ۵ - Tutti در ارکستر سمفونیکِ بزرگ
۳۱۱ ۵-الف. سه تمرین برای ارکستر بزرگ همراه با حلِ پارتیتور
۳۱۵ ۶ - فهرست نمونه برای آنالیزِ پارتیتور
۳۱۵ ۷ - ارکستراسیونِ عملی

siraz-beethoven.ir

فصل اول

گروه سازهای زهی آرشه‌ای (ارکستر زهی)

۱ - نقش گروه سازهای زهی در ارکستر.

امکانات بیانی و تکنیکی آن

حضور گروه سازهای زهی آرشه‌ای در مفهوم «ارکستر سمفونیک» مسلماً الزامی است. نقش و اهمیت این گروه به عنوان هسته‌ی اصلی این ارگانیسم پیچیده (ارکستر معاصر) را مشکل بتوان ارزیابی کرد. این گروه بی شک نقش مهم‌تری را ایفا می‌کند. گروه سازهای زهی به صورت‌های گوناگون در ارکستر به کار گرفته می‌شود:

الف - به عنوان یک گروه سُلو^۱ کاملاً مستقل؛

ب - به عنوان یک گروه همراهی‌کننده کاملاً مستقل؛

پ - به عنوان گروهی که در مقابل گروه‌های دیگر قرار می‌گیرد یا با آن‌ها به طور متناوب تعویض می‌شود؛

ت - در صدادهی مشترک با تمام گروه‌ها.^۲

گروه آرشه‌ای‌ها ضمن این که مهم‌ترین گروه در ارکستر از نظر تعداد است، از حیث امکانات طبیعی هنری - تکنیکی هم به طور مفیدی از سایر گروه‌ها متمایز می‌شود. این گروه، از بیش‌ترین گستره‌ی صوتی، بیش‌ترین انعطاف دینامیک، صدادهی یکدست و «آهنگین» در تمام رژیسترها و تحرک فزاینده بالا برخوردار است. تمبر گرم و اصیل، قابلیت تغییرات شدید و لحظه‌ای نوانس‌ها و حالت‌ها؛ رجوه مشخصه‌ی سازهای زهی آرشه‌ای هستند. آن‌ها از قابلیت تمدید قابل ملاحظه‌ی صدا بدون

1. Solo

2. Tutti

خستگی نوازنده برخوردارند. توانایی سازهای زهی آرشی‌ای برای اجرای دوبل نت‌ها و آکوردها (از ۳ و ۴ نت) اجازه‌ی کاربرد آن‌ها نه فقط به عنوان سازهای ملودیک، بلکه همچنین هارمونیک را هم می‌دهد.

این سازها از غنای فوق‌العاده‌ی رنگ‌های صوتی برخوردارند:

۱ - انواع گوناگون تولید صدا (Arco، Pizzicato، Col legno)،

۲ - تغییر شرایط صدادهی (Con sord.، Sul Pontic.، Sul tasto، Flaq)،

۳ - کاربرد اشتریخ‌های پرشمار (legato، detache، Staccato، Spiccato، Portamento، mar-

tellato، Soltando و الی آخر).

ویژگی‌های تمبری و دینامیک گروه سازهای آرشی‌ای به‌طور کامل‌تری در اجرای دسته‌جمعی بروز می‌کنند. در این صورت آن‌ها پیش از همه حالت یک کر اینسترومنتال عظیم و همگون (ازلحاظ صدادهی عمومی ارکستری) را دارند.

این گروه با در برگرفتن چهار خانواده از سازهای آرشی‌ای (ویلن‌ها، آلتوها، ویلنسل‌ها و کنترباس‌ها) به‌طور سنتی به پنج بخش (PART) ارکستری تقسیم می‌شود:

ویلن‌ها I

ویلن‌ها II

آلتوها

ویلنسل‌ها

کنترباس‌ها

وسعت عمومی صدادهی گروه سازهای آرشی‌ای (با احتساب کاربرد فلاژوله‌ها)، حدود هفت اکتاو است: (دو) می کنتراکتاو - لا اکتاو چهارم. (به شکل صفحه بعد نگاه کنید).

۱. اشتریخ (Strich - واژه آلمانی) به معنای شیوه تولید صدا روی ساز است. گونه‌های اصلی اشتریخ، روی سازهای زهی (آرشی‌ای) به‌وجود آمدند و بعداً روی سازهای دیگر به‌کار گرفته شدند. اشتریخ مبتنی بر نوعی معین از حرکت آرشی (یا در نتیجه‌ی حرکت دست‌ها، لب یا زبان) نوازنده همچون نرم و پیوسته، منفصل و غیره است که موجب نوعی خاص از صدادهندگی می‌شود. اشتریخ‌های اصلی عبارتند از لگاتو (Legato)، دتاشه (Detache)، استاکاتو (Staccato)، اسپیکاتو (Spicato). (مترجم)

برای ویلن‌ها صدای می اکتاو چهارم، برای آلتوها صدای دو اکتاو سوم، برای ویلنسل‌ها صدای لا اکتاو دوم و برای کنترباس‌ها صدای دو اکتاو دوم (از لحاظ نوشتن) به منزله‌ی بالاترین حد اجرای ارکستری‌اند. در ارکستر زهی، هر پارت برای گروهی کامل از نوازندگان (که به صورت دوه‌دو پشت پولات نشسته‌اند) و نه برای سولیست‌های جداگانه (آن‌طور که نزد بادی‌ها معمول است) در نظر گرفته شده است. تعداد نوازندگان با توجه به ترکیب ارکستر می‌تواند به صورت زیر باشد:

ارکستر بزرگ	ارکستر متوسط	ارکستر کوچک
ویلن اول‌ها (۲۰) ۱۶	۱۴	۸
ویلن دوم‌ها (۱۶) ۱۴	۱۰	۶
آلتوها (۱۴) ۱۲	۸	۴
ویلنسل‌ها (۱۲) ۱۰	۶	۳
کنترباس‌ها (۱۰) ۸	۴	۲

حضور تعداد زیاد سازهای زهی در ارکستر سمفونیک به دلایل زیر است: ۱ - ویژگی‌های فیزیکی (آکوستیک) آن‌ها به عنوان سازهایی از لحاظ دینامیک «ضعیف» در نوانس‌های برابر در مقابل سازهای بادی (یک پارت از زهی‌ها در منطقه‌ی صوتی یکسان در فورته (f) به طور مشروط معادل یک ساز از گروه سازهای بادی چوبی است)؛ ۲ - نقش مهم این سازها در میان سایر گروه‌های ارکستر.

اما تناسب تعداد سازها در درون گروه سازهای آرشی‌ای (کم‌تر شدن پی‌درپی سازها از ویلن‌ها تا کنترباس‌ها) ناشی از نقش هر پارت از سازها در گروه نسبت به یکدیگر است (ویلن اول‌ها معمولاً ملودی را اجرا می‌کنند، ویلن دوم‌ها و آلتوها بخش‌های صدایی هارمونیک وسط را اجرا می‌کنند، ویلنسل‌ها و کنترباس‌ها هم بخش‌های صدایی باس را).

به دلیل کیفیت‌های نام برده شده در بالا، گروه سازهای زهی آرشی‌ای اغلب به طور مستقل و بدون سایر گروه‌های ارکستر به کار گرفته می‌شوند. آهنگسازان، ضمن به کارگیری این گروه به صورت یک آنسامبل مستقل، یعنی به صورت ارکستر زهی (آرشی‌ای)، نسبتاً اغلب آثاری را فقط برای سازهای زهی می‌نویسند.